

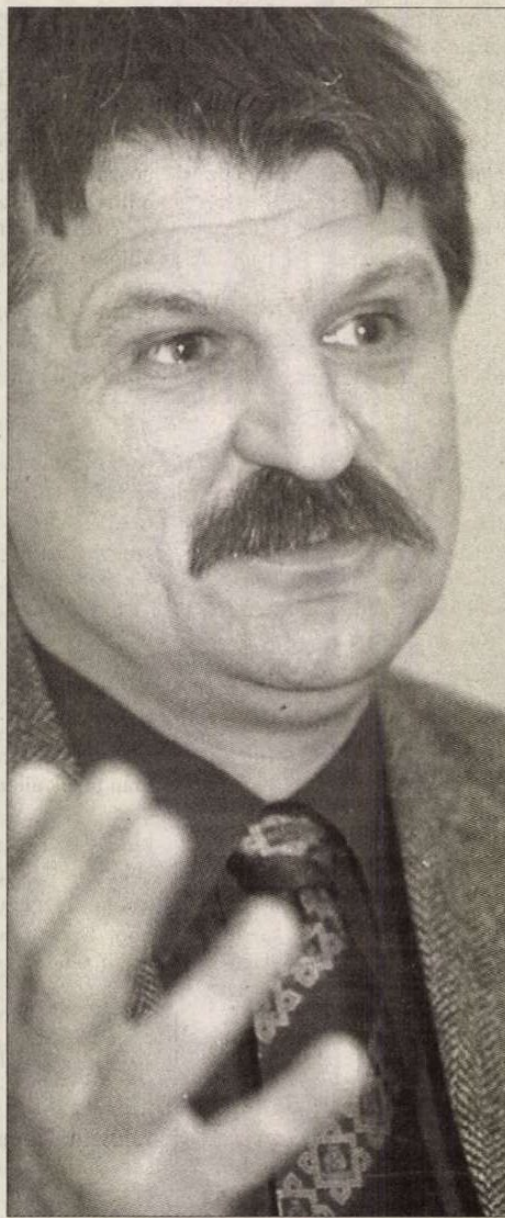
LÖFFLER TIBOR

A '68-asok meg a többiek című, zavarbaejtően rokonszenves cikkében azt írja Martin József (Népszava, február 1.): „Az önelemző s olykor önmarcangoló múltidézésből a németek ismét példát mutatnak a világnak.” A cikkíró Joschka Fischer német külügyminiszter magatartását tekinti példamutatónak. Amikor ultrabalos múltja nyilvánosságot kapott, Fischer „nyomban el is határozta magát egykori önmagától”, amivel sokak szerint „megtetten, amit morális érzékünk megkövetel”. Martin végkövetkeztetése: „Lám, a németeket ebben a hatvannyolcas élvoncolásban nem zavarja, hogy a (hatvannyolcas) nemzedék egy tagja ma az ország vezetői közé tartozik. Ettől talán még nagyobb a kedvük a kíméletlen önvizsgálathoz. Követni kellene őket.” De kérdem én: kiknek? Mely nemzedéknek, a múlt mely korszakának, mely politikai szereplőinek kellene önmarcangolva felidéznie múltját és kíméletlenül megvizsgálnia önmagát?

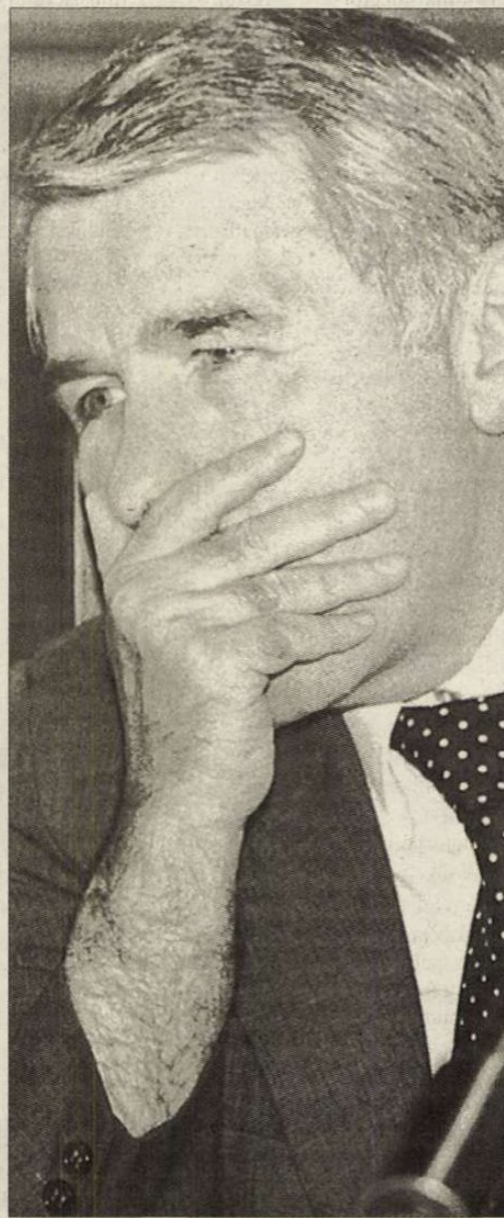
Martin cikke azért zavarbaejtő, mert ha ragaszkodunk az 1968-as évszámhoz, akkor bizony a ma jó részt a baloldalon vagy a liberálisok között található Nagy Generációtól, a beat nemzedéktől kellene elvárnia, hogy tükörbe nézzen. Amit kétek. Mert hát a magyar hatvanas évek sok mindentől volt hangos, de nem utcai összecsapásoktól, tömegtüntetésektől vagy terrorista cselekményektől. Ellenben éppen hogy a baloldali és liberális értelmiség az, amely a múlttal való szembenézést évek óta feszegeti. De ők is inkább annak szükségességéről beszélnek, hogy általában a magyar társadalomnak kellene már végre szembenéznie a múlttal. Egész pontosan az 1945-ben véget ért korszakkal. Ha viszont Joschka Fischer nyomán a ma még élő, a múltban aktív és a jelenben vagy a közelmúltban vezető pozíciókat betöltő nemzedékek felelősségét firtatjuk, akkor – s itt nem akarok semmit beleolvasni Martin cikkébe – két korosztályra vár igazából az önmarcangolás. A '48-asokra, akik 1948 előtt és után aktív szerepet játszottak a kommunista diktatúra kiépítésében. Ezek közé nemcsak azok tartoznak, akik 1956-ban a kádári ellenforradalomban segítettek, hanem azok is, akik 1953-tól Nagy Imrét követve hátat fordítottak a kommunizmusnak. A másik korosztály az '56-osok. Az a „fiatalabb” nemzedék, amely '56-ban lépett a történelem színpadára. Ezek közé nemcsak azok tartoznak, akik a rendszerhez utolsó pillanatig lojálisak voltak (például Grósz Károly), hanem azok is, akik tevékenyen részt vettek a rendszerváltásban. Például Horn Gyula.

Joschka Fischer meakulpázásának és Martin cikkének a véletlenek összjátéka azzal ad nekünk belpolitikai aktualitást, hogy Kövér László, a Fidesz-Magyar Polgári Párt elnöke bírálta Horn Gyulát, a Magyar Köztársaság volt miniszterelnökét. Az első tudósítások szerint Kövér azt mondta, hogy Orbán Viktor csak azért kérte fel elődjét, hogy személyes kapcsolatait vesse latba az uniós csatlakozás érdekében, mert segíteni szeretne abban, hogy a saját nemzete ellen elkövetett bűneit jóvá tehesse. Horn Gyula nyílt levélben fordult Orbán Viktorhoz, kifogásolva a szerinte „gyalázkodó” szóhasználatot, és kilátásba helyezte, hogy felmondja a kettőjük megállapodását. Felháborodásának adott hangot még Kovács László és az MSZP, s a kérdés még Nagy Sándor és Szájer József megbeszélését is beárnyékolta. Utóbb derült csak ki, hogy a közszolgálati MTI tudósítója érthetetlen módon megcsonkította Kövér mondandóját. Adigra azonban az ellenzéki sajtóban már napvilágot láttak a vezércikkek és vitriolos glosszák. Ha valaki

csapdába esett, az inkább Horn, és a Fidesz elnökét elítélő újságírók voltak. Kövér László, bár tudja, hogy szinte minden szavára vadásznak, mégis tálcán kínálta ellenfeleinek a bárdot a gondolatcsonkításhoz. Horn Gyulával ez volt a második afférja. Először az Országgyűlésben annyira burkoltan fogalmazva jellemezte hazaárulónak, hogy az ellenzéki pártoknak és sajtónak pár nap alatt sikerült elhítenni szinte mindenkivel, hogy Kövér az egész szociáldemokráciát hazaárulózza le – ahogy az a szélsőjobboldal szókészletében szokás. Ekkor Kövér bevallotta Betlen Jánosnak A Hét című műsorban, hogy konkrétan Horn Gyulára

csatlakozást, az ország sorsát. Az Orbán és Horn közötti párbeszédnek és kooperációnak éppen az lenne a lényege, hogy pártpolitikán felülemelkedve próbálnak nemzeti sorskérdésekben együttműködni. Ezért ha Horn Gyula feltételeket szab, akkor ő maga is leragad a pártpolitikai szinten. Mintha Horn Gyulának személyes politikai tragédiát okozna, hogy nem képes a Martin József cikkében foglaltak szerint megbirkózni a nyilvánosság előtt ötvenhatos múltjával. Ezért van az, hogy míg Nyugaton tisztelet és megbecsülés övezi, addig itthon a sajtó nagyobbik részének közönynek álcázott el-

kellett vedlenie „kigyóbőrét”, hogy ötvenhat miatt nem érték támadások.

Pozsgay végül is sikertelen pártpolitikusként bizonyult, de inkább lehet államférfinek tekinteni. Horn ellenben sikeres a pártpolitikában, de államférfiúi nimbusz sosem övezte. Pozsgay nem fenyegetőzéssel, hanem valamilyen, higgadtan előadott politikai bölcsességgel hátrította volt a személyét ért sérelmeket. Horn hajlamosabb a taktikázgatásra. Még az MSZMP KB tagja és külügyminiszter volt, amikor szükségesnek és elodáztatatlannak tartotta (Népszabadság, 1989. május 23.), hogy Nagy Imrét, akit – idézem – politikai koncepció perben ítélték el, a nemzet igazságát szolgálta. Ellenzékben, az Országgyűlés külügyi bizottsága elnökeként vette védelmébe a Pravda támadásától – idézem – Nagy Imre emberi-politikai nagyságát (Népszabadság, 1990. október 31.), s mondta azt, hogy egyszerűen nem igaz a szovjet lap állítása, hogy Magyarországon „tombol a szovjetellenesség”. A két nyilatkozat között viszont az volt a véleménye Orbán Viktor Nagy Imre és társai temetésén elhangzott beszédéről, hogy: „Rendkívül fontos lenne, hogy a közvélemény határolódjék el az ilyen jelenségektől (...) abban nemcsak szovjetellenes kitételek voltak, hanem nagyon éles, mondhatni útszéli hangnemen fogalmazott, gyűlölettől átitatott kommunistaellenes kijelentések is, amelyek végül is hasonló érzést válthatnak ki másokból.” (Népszabadság, 1989. június 30.)

Horn Gyula külügyminiszter minősítései hozzájárultak ahhoz a hangulathoz, hangulatkeltéshez, amiről még Várkonyi Tibor is az alábbiak szerint fogalmazott: a másik extrémizmus elvakultan „Orbán Uit” emleget, egyáltalán nem titkoltan a fasizmus rémképét festi a falra a régi beidegződés szerint. (Magyar Nemzet, 1989. szeptember 20.) A Napi Magyarországgal való egyesülés miatt előszeretettel leszélsőjobbodalizott Magyar Nemzetnek a riválisok által dicsőségesnek tartott korszakában szintén vissza kellett utasítania a Németh-kormány elleni „gyűlölet” vádját a Népszabadsággal szemben. Lásd a lap 1990. január 10-i számát.) És Horn Gyula most az egykor „útszéli” módon „gyűlölködő” és elhatárolódással sújtandó Orbán Viktortól várja el, hogy határolódjon el a „gyalázkodó” Kövér Lászlótól...

Hornnak azért sincs teljesen igaza, amikor a személyét minősítő szóhasználatot kifogásolja, mert a választások idején a teljes magyar jobboldallal az volt a baja (Népszabadság, 1998. május 4.), hogy „nem európai, mert csupán ígéretető és gyűlölködő”. A jobboldallal ellentétben pedig a baloldal jellemvonása: „mi sohasem rágalmaztuk meg ellenfeleinket, nem hazudoztunk róluk.” (Hetek, 1999. június 26.) Végül pedig: „Véleményem szerint ami az elmúlt évben történt, annak nem sok köze van Európához.” (Magyar Hírlap, 1999. július 31.) Való igaz, hogy ezekben a nyilatkozatokban nem személyeskedik, ám a választások előtt az Orbán Viktor vezette Fideszt „fiatal jobbosoknak” nevezte. De ezek a példák Horn érényéről is szólnak: hogyha hiszi is, amit mond, amit nyilatkozik, képes az ellenérzésein felülemelkedni. Mert miért is konzultált volna Orbán Viktor miniszterelnökkel többször is? Ezért érthető, ha a bírálat hangneme nem tetszik neki. Orbán Viktor, a Fidesz elnöke is a kormányfőnek kijáró tisztelettel beszélt vele az emlékeztető televíziós vitában. (Ahol is végül Horn alulmaradt Orbánnal szemben.)

Ez a polgári tisztelet nem parancsolhat álljt a legkeményebb bírálatoknak sem, de kijár akkor is, ha távozik hivatalából. Ahogy Boross Péternek is. Ha jól sejtem, Horn Gyula most is megkapja utódjától a kelő tiszteletet.

Horn Gyula jó érzéssel és kellő időben szocializálta magát a politikailag inkorrekt gyűlöletbeszéd miatti nyilvános felháborodásra. De ez nem menthette meg attól, hogy Eörsi István őt és Orbánt sorsközösségbe tolerálja (Népszabadság, 1999. augusztus 23.): „Horn és Orbán (...) csak mérsékelt tehetségű Kádár-epigon.”

A szerző politológus, egyetemi oktató

A Kövér–Horn-affér természetrajza

Mely nemzedéknek kellene önmarcangolva felidéznie múltját?

gondolt, és mindenki mástól bocsánatot kért a félreértésért. Az MSZP szerint nemcsak a Miniszterelnöki Hivatal kommunikációért felelős stratégiáinak okozott megint fejfájást, hanem a kormányfő uniós csatlakozási stratégiájának kivitelezését nehezíti meg. Orbán Viktor minden bizonnyal tényleg szükségét érzi Horn közbenjárásának, ha pedig így van, akkor – mint azt Horn reakciója is mutatja – nem tanácsos a készséges segítséget meggondolatlan kijelentésekkel megnehezíteni.

Másrészt viszont Horn is visszafogottabban reagálhatott volna, ha tényleg szívén viseli az uniós

hallgatása, a Horn igazát bizonyító dokumentumok eltűnése és Horn perrel való fenyegetőzése vet árnyékot politikai presztízsére. Ez pedig a gyanúper árnyéka. Annak, hogy Hornnak van takargatni- és féltnivalója. Horn valamilyen ok miatt nem volt képes szimbolikus gesztusokra. Az, hogy miniszterelnökként Nagy Erzsébettel koszorúzott október 23. alkalmából, kevésnek bizonyult. Nem arra gondolt, hogy olyan mértékig nyíljon meg, mint Farkas Vladimir, de legalább annyira számot vethetett volna (vethetne?) múltjával, mint Pozsgay Imre. Aki annak ellenére vallotta meg sokadszor is, hogy le